

Sygn. akt V CNP 20/13

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi A. Sp. z o.o. w L.
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Okręgowego w L. z dnia 28 czerwca 2012 r.
sygn. akt II Ca [...]
w sprawie z powództwa A. Sp. z o.o. w L.
przeciwko Teatrowi [...] w L.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 grudnia 2013 r.,

odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powód – A. Sp. z o.o. w L. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 28 czerwca 2012 r. Skarga, skierowana przeciwko całemu wyrokowi, oparta została na podstawie naruszenia prawa materialnego – art. 5 k.c., przez jego nieuzasadnione zastosowanie. Jako przepisy, z którymi zaskarżony wyrok jest niezgodny, skarżący wskazał art. 673 § 2, art. 678 § 1 i 2 w zw. z art. 694 k.c. i art. 5 k.c. i wniósł o stwierdzenie, że wyrok ten jest niezgodny z prawem.

Zaskarżony wyrok wydany został w trzech połączonych do wspólnego prowadzenia sprawach o zapłatę przez pozwaną Teatr [...] w L. czynszu za dzierżawę nieruchomości powoda, łącznie za okres 13 miesięcy od października 2010 r. do października 2011 r. w kwocie 52 000 zł z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu. Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 23 stycznia 2012 r. uwzględnił powództwo w całości poprzez utrzymanie w mocy nakazu zapłaty wydanego w jednej z połączonych spraw i zasądzenie roszczeń zgłoszonych w dwóch pozostałych sprawach. Odwołując się do procesów wcześniej prowadzonych między stronami ustalił, że pozwany na podstawie umowy dzierżawy zawartej w 2004 r. na czas określony z datą pewną dzierżawi halę przemysłową na terenie stanowiącym obecnie własność powoda, z czym wiąże się obowiązek opłacania umówionego czynszu. Wypowiedzenie tej umowy dokonane przez pozwanego w 2008 r. na podstawie jej § 2 ust. 6, uznane zostało za bezskuteczne, ponieważ umowa nie wskazywała przyczyn uprawniających do jej wcześniejszego rozwiązania, wymaganych przez art. 694 k.c. w zw. z art. 673 § 2 k.c.

Sąd Okręgowy w L. zmienił ten wyrok na skutek apelacji pozwanego i oddalił powództwa we wszystkich trzech sprawach. Nie kwestionował ustaleń ani podstaw prawnych, na jakich zasądzone zostało powództwo. Uznał natomiast, że powód nadużył swojego prawa podmiotowego, ponieważ od kiedy stał się właścicielem nieruchomości był przeciwny i utrudniał pozwanemu wykorzystywanie hali na cele teatralne. Nie wyraził zgody na doprowadzenie do hali zasilania energetycznego, koniecznego pozwanemu do przeprowadzenia remontu obiektu. Sąd wskazał też na długotrwały stan niekorzystania przez pozwanego z przedmiotu umowy oraz na to, że strony zawierając umowę przewidywały możliwość jej

wcześniejszego rozwiązania. Jakkolwiek takie postanowienie nie spełniło wymagań ustawowych, zdaniem Sądu nie mogło być pominięte w procesie oceny prawidłowości postępowania powoda, któremu pozwany w 2010 r. odesłał klucze i postawił halę do dyspozycji. Wreszcie Sąd wskazał na sposób finansowania pozwanego, jako placówki kultury i na fakt, że koszty dochodzonego przez powoda czynszu w ostatecznym rachunku ponoszą podatnicy.

Skarżący, zarzucając naruszenie art. 5 k.c., wskazał, że Sąd nie wyjaśnił dlaczego nie przyjął – zgodnie z poglądem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 1994 r. (III CZP 29/94, nie publ.) - za wiążące stanowiska zajętego przez sądy we wcześniejszych sprawach zasądzających na jego rzecz należności czynszowe za wcześniejsze okresy. Nie rozważył też znaczenia nadania umowie dzierżawy szczególnego statusu wynikającego z opatrzenia jej datą pewną na życzenie powoda oraz braku podstaw do udzielania ochrony błędnym i nierozważnym decyzjom dyrektora pozwanego przewidującym prowadzenie działalności teatralnej na terenie czynnego zakładu przemysłowego, w zdewastowanej i nie nadającej się do tego hali. Swoją szkodę powód określił jako utratę należnych 52 000 zł powiększoną o stratę spowodowaną koniecznością zapłacenia podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego, a ponadto koniecznością przekazania pozwanemu kosztów sądowych (łącznie szkodę wyliczył na 80 075 zł). Wyjaśnił też, że wyroku nie mógł zaskarżyć, ponieważ nie przysługiwały od niego żadne środki zaskarżenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stanowi specjalny środek procesowy, którego celem jest wdrożenie postępowania mającego za zadanie zbadanie legalności działalności jurysdykcyjnej sądów powszechnych. Jest to środek służący podmiotowi zamierzającemu dochodzić od państwa wynagrodzenia szkody określonej w art. 77 ust. 1 Konstytucji w wypadku, kiedy szkoda wyrządzona została przez wydanie prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, bądź też przez wydanie postanowień co do istoty sprawy kończących postępowanie, ferowanych przez sąd drugiej instancji w postępowaniu nieprocesowym, w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów państw obcych lub w postępowaniu

o uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą (art. 424¹, art. 519², art. 1148¹ § 3, art. 1151¹ § 3 i art. 1215 § 3 k.p.c.). W wyjątkowych wypadkach skarga służy także od orzeczeń sądu pierwszej lub drugiej instancji, kiedy strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych (art. 424¹ § 2 k.p.c.). Artykuł 417¹ § 2 k.c. uzależnia prawo żądania naprawienia takiej szkody od stwierdzenia we właściwym postępowaniu niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem, chyba, że przepisy odrębne stanowią inaczej. W konsekwencji przedmiotem badania w postępowaniu ze skargi przewidzianej w art. 424¹ k.p.c. jest niezgodność z prawem prawomocnych orzeczeń rozstrzygających sprawy ostatecznie i merytorycznie. W orzecznictwie wyjaśniono już (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, nie publ., z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, nie publ., czy postanowienie tego Sądu z dnia 21 lutego 2007 r., I CNP 61/06, nie publ.), że pojęcie bezprawności prawomocnego orzeczenia musi być interpretowane z uwzględnieniem specyfiki władzy sądowniczej, do której istoty należy orzekanie w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od "głosu sumienia" sędziego oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z władzy sędziowskiej, ale także z prawa pozytywnego, często posługującego się pojęciami niedookreślonymi i klauzulami generalnymi albo przyznającymi sędziemu wprost swobodę decyzji. Treść orzeczenia zależy również od rezultatów wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, metod oraz podmiotu, który jej dokonuje. Z istoty wykładni wynika więc wiele możliwych interpretacji, a sam akt wykładni z natury rzeczy nacechowany jest subiektywizmem. Orzeczenie wydawane jest przy zachowaniu określonej procedury, przewidującej kontrolę poprzez system środków zaskarżenia orzeczeń. Z tych powodów w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu - organu władzy publicznej w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji – sformułowane zostało swoiste, autonomiczne pojęcie bezprawności, zgodnie z którym za orzeczenie niezgodne z prawem - w rozumieniu art. 424¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 417¹ § 2 k.c. – uważać należy orzeczenie, które jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami

rozstrzygnięć albo zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub jednoznacznie niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi zatem mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, podobnie jak skarga kasacyjna, poddawana jest wstępnej procedurze tzw. przedsądu, mającej za zadanie wyeliminowanie skarg oczywiście nieuzasadnionych, nie rokujących widoków na ich uwzględnienie (art. 424⁹ k.p.c. i art. 424¹² w zw. z art. 398⁹ k.p.c.). Ocena zasadności skargi dokonywana być musi przy uwzględnieniu wyżej wskazanego, autonomicznego pojęcia bezprawności orzeczenia. Oczywiście nieuzasadnione będą zatem takie skargi, w których *prima facie* stwierdzić można, że przyjęta przez sąd orzekający wykładnia przepisów i ich zastosowanie do okoliczności faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia mieszczą się w dopuszczalnych granicach swobody sędziowskiej wykładni. Podstawą skargi nie mogą być przy tym zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 424⁴ zd. drugie k.p.c.).

Skarga wniesiona przez powoda oparta jest na zarzucie niewłaściwego zastosowania art. 5 k.c., stanowiącego z założenia przepis pozostawiający sądowi orzekającemu duży zakres swobody stosowania, którego zadaniem jest zapobieżenie kłóącym się z normami aksjologicznymi skutkom wykorzystywania przez uprawnionych ich praw, odnoszone zawsze do konkretnych okoliczności faktycznych. Za potrzebą istnienia w systemie prawnym i przydatnością klauzul generalnych, w tym klauzuli przewidzianej w art. 5 k.c. opowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 17 października 2000 r. (SK 5/99, OTK 2000/7/254), wskazując na wyinterpretowane z doktrynalnych i orzeczniczych poglądów przesłanki jego stosowania, zgodnie z którymi konieczne jest uwzględnienie obiektywnych kryteriów naruszenia prawa podmiotowego, zakaz samoistnego stosowania art. 5 k.c., wyjątkowy charakter opartej na tej podstawie ingerencji w stosunki prawne, konieczność określenia naruszonej normy oraz to, iż nie zastępuje on innych norm, które mogą zabezpieczyć interes zagrożony

wykonywaniem prawa podmiotowego. Te przesłanki zostały uwzględnione przez Sąd Okręgowy, a trafność jego ocen – jak np. konstatacji o niechętnym od początku stosunku powoda do koncepcji sceny teatralnej w hali na terenie czynnego zakładu produkcyjnego i utrudnianiu pozwanemu prac adaptacyjnych hali, niezbędnych do bezpiecznego wystawiania produkcji teatralnych, wynika nawet z argumentacji zawartej w uzasadnieniu skargi. Obecny jest w skardze także motyw „ukarania” pozwanego przez powoda za opatrzenie umowy datą pewną koniecznością płacenia czynszu do końca okresu umownego i brakiem zgody na wcześniejsze rozwiązanie tej umowy, mimo negatywnego stosunku powoda do jej realizacji zgodnie z założeniami (a więc stworzenia w hali czynnej sceny teatralnej) i faktycznym niewykorzystywaniem przedmiotu dzierżawy od lat przez pozwanego. Również aspekt społeczny, wskazywany przez Sąd odwoławczy mieści się w kategoriach aksjologicznych uwzględnianych przy stosowaniu art. 5 k.c. Klauzula generalna zawarta w art. 5 k.c. znajduje zastosowanie do wszystkich uczestników obrotu cywilnego, nie ma więc decydującego znaczenia to, czy poddane ocenie roszczenie powoda wynikało z umowy o cechach szczególnych.

W konsekwencji uznać należy, że skarga powoda nie spełniała przesłanek uzasadniających jej przyjęcie do rozpoznania (art. 424⁹ k.p.c.).